

ВИСНОВОК

**ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
аспіранта кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти
Буковинського державного медичного університету Марараш Галини
Григорівни на тему «Роль професійних компетенцій медичної сестри в
профілактиці артеріальної гіпертензії», поданого на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 223 – Медсестринство**

Керівник структурного підрозділу: д.мед.н., професор Іващук О.І.

Рецензенти: д.мед.н, професор Ілащук Т.О.

д.мед.н., професор Сидорчук Л.П.

При попередній експертизі дисертації аспіранта кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти Буковинського державного медичного університету Марараш Г.Г. на тему "Роль професійних компетенцій медичної сестри в профілактиці артеріальної гіпертензії" на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 223 – Медсестринство, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії *рецензенти:* доктор медичних наук, професор Ілащук Тетяна Олександрівна та доктор медичних наук, професор Сидорчук Лариса Петрівна, на підставі вивчення матеріалів наукових публікацій та рукопису дисертації, а також результатів проведеного 15.06.2021 р. фахового семінару, дійшли наступного **висновку:**

1. Актуальність теми дисертації. Артеріальна гіпертензія (АГ) залишається найпоширенішим неінфекційним захворюванням у світі, яке призводить до тимчасової та стійкої втрати працездатності та смертності незалежно від статусу країни чи рівня доходів її громадян, і є основною причиною таких ускладнень, як інсульт, інфаркт міокарда, гіпертонічний криз.

В Україні виявлено низьку поінформованість людей про наявність у них підвищеного артеріального тиску (АТ). Досліджено, що лише 70% людей знають про наявність у них АГ, лише 50% із них лікуються, а контролюють АТ тільки 18,7% пацієнтів у міській та 8% у сільській місцевості. Підвищення поінформованості пацієнтів щодо модифікації способу життя, контролю АТ і корекції виявлених факторів ризику є обов'язковими складовими сучасних

клінічних настанов з лікування та профілактики серцево-судинних захворювань. Попри це, важливим є усвідомлення хворими необхідності виконання профілактичних заходів та постійного контролю АТ. Окрім того, інформовані та вмотивовані пацієнти займають активну позицію в питаннях вторинної профілактики недуги та сповільненні її прогресування, а також більш ефективно взаємодіють із медичними працівниками.

В цьому аспекті ключова роль належить медичній сестрі, як провідній ланці в комунікації з пацієнтом та контролю ефективності його лікування. Професійно підготовлені медичні сестри – стратегічний ресурс галузі охорони здоров'я у профілактиці захворювань. Адже перебіг більшості хронічних недуг можна певною мірою контролювати і запобігати ускладненням, продовжуючи життя хворих і підвищуючи його якість. Також, в умовах реформування медичної галузі, передбачається збільшення самостійності та розширення професійних компетенцій середнього медичного персоналу, що вкотре засвідчує їх високу залученість у профілактичному та лікувальному процесах. Однак, при цьому не вивченими залишаються питання професійних, мотиваційних та особистісних компетенцій самої медичної сестри. Не встановлено рівень психологічної готовності медичних сестер до виконання профілактичної роботи. Окрім того, потребують подальших досліджень і комплексного розгляду методичні підходи і систематизація питань мотивування і навчання пацієнтів навикам профілактики серцево-судинних захворювань у повсякденному житті. Все зазначене вище зумовлює актуальність виконання дисертаційної роботи.

2. Новизна дослідження та одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що автор вперше в Україні розробила методику підвищення ефективності вторинної профілактики та прогресування артеріальної гіпертензії шляхом виявлення рівня поінформованості пацієнтів та факторів ризику недуги і впровадження організаційних заходів на рівні медичних сестер і пацієнтів з урахуванням професійних компетенцій медичної сестри.

Дисертантка вперше встановила рівень професійних компетенцій медичної сестри у профілактиці АГ. Встановлено поінформованість пацієнтів про захворювання, фактори ризику, у тч медико-соціальні.

Доповнено наукові дані про те, що у хворих на АГ низький рівень поінформованості про своє захворювання, недостатнє володіння навиками вимірювання АТ, підрахунку пульсу, неналежне відношення до

немедикаментозних та медикаментозних методів лікування, чисельні модифіковані чинники ризику і зниження якості життя.

Уточнено роль професійних компетенцій медичної сестри для виконання її професійних обов'язків та для участі у профілактиці АГ.

Автор розширила і доповнила наукові дані щодо рівня сформованості комунікативних, особистісно-поведінкових та мотиваційних компетенцій медичної сестри. Довела, що на якість здійснення завдань медичною сестрою з профілактики АГ впливає рівень її комунікабельності, емпатійності, оптимізму, впевненість у собі як у професіоналі. На підставі цього здобувач розробила модель факторів професійно-особистісних компетенцій медичної сестри, які лягли в основу тренувально-мотиваційних занять.

3. Теоретичне значення результатів дослідження

Полягає у застосуванні методології особистісно-компетентнісного та системного підходів для визначення структурних складових професійних компетенцій медичних сестер; оцінці рівня медичної поінформованості про захворювання та фактори ризику хворих на АГ; визначенні клінічно-анамнестичних особливостей перебігу АГ та аналізу медико-соціальних факторів і показників якості життя хворих на АГ; визначенні рівня сформованості комунікативних, особистісно-поведінкових та мотиваційних компетенцій медичних сестер та тактичних підходів у проведенні профілактичної роботи, які ґрунтуються на компетентнісному, діяльнісному, аксіологічному та інтегративному принципах.

Встановлено рівень професійної компетентності медичних сестер та соціально-психологічні особливості і умови формування компетенцій, а саме: комунікативних, поведінкових та мотиваційних.

Теоретично обґрунтовано складові елементи моделі з формування професійно-особистісних компетенцій медичних сестер і виділенням важливих компонент компетенцій: спеціальних, комунікативних та особистісних.

4. Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вперше розроблено та впроваджено в практику рекомендації для медичних сестер у вигляді програмно-цільового керівництва на підставі встановлення професійно-особистісних факторів (комунікабельності, емпатійності, оптимізму та професійна впевненість), а також поінформованості пацієнтів про чинники ризику, правильний спосіб життя (раціон харчування, рівень фізичних навантажень, масу тіла, відмова від куріння, тощо) з метою підвищення кваліфікації практикуючих медсестер, а також для проведення

заходів вторинної профілактики.

Запропоновано шляхи підвищення рівня поінформованості пацієнтів за ключової ролі медичної сестри про серцево-судинні захворювання, зокрема АГ, можливі ускладнення, фактори ризику АГ, оволодіння навичками вимірювання АТ, підрахунку пульсу та ведення щоденника самоконтролю, а також підвищення рівня мотивації і прихильності до лікування, що створює передумови для ефективної модифікації способу життя і попередження прогресування захворювання.

Розроблено і запропоновано двотижневий "Тренінг професійних компетенцій медичної сестри" з метою покращення комунікативного, особистісно-поведінкового та мотиваційного компонентів компетенцій медсестер, що полягає у моделюванні клінічних ситуацій спілкування з пацієнтами, використанні психодіагностичних технік, рольових ігор, соціально-орієнтованих та пацієнто-центрованих завдань.

Основні результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику КНП "Міська поліклініка №1», м. Чернівці, КНП "8-а міська клінічна лікарня м. Львова", КНП "Городоцька міська багатопрофільна лікарня" Хмельницької області, КНП "Вижницька багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування" Чернівецької області; у навчальний процес кафедр догляду за хворими та вищої медсестринської освіти, психології і філософії Буковинського державного медичного університету, кафедри внутрішньої медицини та управління охорони здоров'я Вищого навчального комунального закладу Львівської обласної ради "Львівська медична академія імені Андрея Крупинського", кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Чернівецького медичного фахового коледжу, що підтверджено відповідними актами впровадження.

5. Проведення біомедичної експертизи дисертаційного дослідження

На етапі планування дисертаційного дослідження комісією з питань біомедичної етики Буковинського державного медичного університету (БДМУ) МОЗ України проведено біоетичну експертизу щодо дотримання морально-правових правил проведення медичних наукових досліджень за участі людини, схвалено формуляр інформованої згоди та карту обстеження пацієнта (протокол № 2 від 19.10.2017 року). При виконанні роботи автор керувалась принципами біомедичної етики щодо проведення наукових медичних досліджень за участі людини з дотриманням основних положень GCP (1996 р.), Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (від 04.04.1997 р.), Гельсінської

декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участі людини, наказу МОЗ України №690 від 23.09.2009 року, про що свідчить висновок Комісії з питань біомедичної етики БДМУ, зроблений на підставі аналізу рукопису дисертації та заповнених інформованих згод пацієнтів (протокол №8 від 15.04.2021 р.).

6. Обґрунтованість та вірогідність основних наукових положень, висновків. У роботі використані стандартні і високоінформативні сучасні методи дослідження. Аналізу піддано достатню кількість клінічного матеріалу (120 хворих на АГ та 156 медичних сестер). Отримані в цифровому значенні результати піддані статистичній обробці за сучасними методиками. Всі наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, базуються на матеріалі комплексного аналізу досліджень хворих на АГ та медичних сестер.

Найявний у дисертації ілюстративний матеріал (14 таблиць і 39 рисунків) повністю відображає об'єм проведених досліджень та містить необхідну наукову інформацію. Аналіз і узагальнення результатів дослідження виконано ґрунтовно із залученням достатньої кількості літературних джерел для порівняння та підтвердження власних даних. Наукові положення та висновки дисертації базуються на результатах власних досліджень, характеризуються аналітичною інтерпретацією і достатньо висвітлені в опублікованих наукових працях.

Статистичний аналіз даних було здійснено за допомогою пакету STATISTICA 12.6 Враховуючи непараметричний розподіл деяких вихідних показників, достовірність різниці середніх величин та частоти вияву ознаки визначали за допомогою Н-критерію Крускала-Уолліса, багатофункціонального критерію ϕ^* Фішера і W-критерію Вілкоксона.

Зазначене вище свідчить, що отримані результати, наукові положення та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та вірогідними.

7. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів є **основним** і полягає в самостійній розробці основних теоретичних і практичних положень роботи. Здобувачем особисто визначено напрямок наукового дослідження, самостійно сформульовано мету та завдання дослідження, розроблено дизайн, обрано методи для досягнення мети. Особисто автором проведено науково-патентний пошук та аналіз наукової літератури з даної проблеми. Самостійно проведено опитування пацієнтів з АГ та медичних сестер, які здійснюють профілактичну роботу. Дисертантом особисто проведено статистичний аналіз результатів дослідження, їх аналіз та

узагальнення, написано всі розділи дисертації, сформульовано висновки. Підготовка наукових публікацій до друку та оприлюднення результатів роботи на наукових форумах різного рівня проводились здобувачем самостійно. У наукових статтях, опублікованих спільно зі співавторами, участь здобувача є основною і полягає у проведенні клінічно-інструментальних досліджень, статистичній обробці, аналізі отриманих даних та підготовці публікації до друку. Запозичень ідей та розробок співавторів публікацій не було, конфлікти інтересів відсутні.

8. Кількість наукових публікацій за темою дисертації; повнота опублікування результатів дисертації; особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами. За матеріалами дисертації опубліковано 19 наукових робіт, серед яких 7 статей у наукових фахових виданнях, у тч 6 – у вітчизняних журналах, рекомендованих МОН України, з яких 4 одноосібно, 1 стаття – у закордонному виданні, включеному до бібліографічної бази Web of Science Core Collection; 12 тез доповідей – у матеріалах наукових форумів різних рівнів.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Марараш ГГ. Поінформованість хворих на артеріальну гіпертензію. Роль медичної сестри. Клінічна та профілактична медицина. 2020;1:32-9. doi: [https://doi.org/10.31612/2616-4868.1\(11\).2020.04](https://doi.org/10.31612/2616-4868.1(11).2020.04)

2. Марараш ГГ. Характеристика професійно-особистісної компетентності медичних сестер. Art of Medicine. 2020;2:108-15. doi: <https://doi.org/10.21802/artm.2020.2.14.108>

3. Марараш ГГ. Медико-соціальні чинники та якість життя у хворих на артеріальну гіпертензію: роль медичної сестри. Буковинський медичний вісник. 2020;24(4): doi: <https://doi.org/10.24061/2413-0737.XXIV.4.96.2020.102>

4. Mararash HH. Modeling factors of professional-personality competence of a nurse valuable in the scope of prevention of arterial hypertension. Medical Science. 2020;24(106):4517-24. doi: https://www.discoveryjournals.org/medicalscience/current_issue/v24/n106/A86.pdf

5. Борейко ЛД, Марараш ГГ. Виявлення факторів ризику у хворих на артеріальну гіпертензію за участі медичної сестри. Клінічна та експериментальна патологія. 2020;19(1):30-7. doi: <https://doi.org/10.24061/1727-4338.XIX.1.71.2020.5> (Здобувач провела обстеження пацієнтів, збір клінічного матеріалу, статистичну обробку даних та підготувала статтю до друку).

6. Борейко ЛД, Марараш ГГ. Оцінка ефективності навчання хворих на артеріальну гіпертензію. Вісник медичних і біологічних досліджень. 2021;1:21-

8. doi: <https://doi.org/10.11603/bmbr.2706-6290.2021.1.11918> (Здобувач провела обстеження пацієнтів, збір клінічного матеріалу, статистичну обробку даних та підготувала статтю до друку)

7. Тимофієва МП, Борейко ЛД, Марараш ГГ. Розвиток професійно-особистісних компетенцій медичної сестри для профілактики артеріальної гіпертензії. Україна. Здоров'я нації. 2021;2: doi: <https://doi.org/10.24144/2077-6594.1.1.2021> (Здобувач провела обстеження пацієнтів, збір клінічного матеріалу, статистичну обробку даних та підготувала статтю до друку)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Марараш ГГ. Роль медико-соціальних чинників у розвитку артеріальної гіпертензії. ВМСО Journal. 2018;2018:178.

9. Марараш ГГ. Уровень осведомленности больных артериальной гипертензией. В: Материалы науч.-практ. конф. с междунар. участием Инновационные технологии в медицине; 2018 Ноя 30-Дек 01; Самарканд. Проблемы биологии и медицины. 2018;4.1:84-5.

10. Марараш ГГ. Якість життя у хворих на артеріальну гіпертензію. В: Матеріали XVI Міжнар. наук. конф. студентів, молодих вчених та фахівців Актуальні питання сучасної медицини; 2019 Бер 28-29; Харків. Харків: ХНУ ім. ВН. Каразіна; 2019, с. 170-1.

11. Марараш ГГ. Теоретико-методологический анализ исследования профессиональной компетентности медицинского работника. В: Материалы междунар. науч.-практ. конф. Актуальные проблемы психиатрии, медицинской психологии и суицидологии: современная практика и направления развития; 2019 Окт 17-18; Самарканд. Проблемы биологии и медицины. 2019;4.1:62.

12. Марараш ГГ. Виявлення факторів ризику у хворих на артеріальну гіпертензію. In: International scientific and practical conference Modern methods for diagnostics and treatment: the experience of EU countries; 2019 Dec 27-28; Lublin, Poland. Lublin; 2019, p. 70-4.

13. Марараш ГГ. Структурна модель професійно-особистісної компетентності медичної сестри. В: Бойчук ТМ, Івашук ОІ, Безрук ВВ, редактори. Матеріали 101-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет»; 2020 Лют 10, 12, 17; Чернівці. Чернівці: Медуніверситет; 2020, с. 116.

14. Марараш ГГ. Роль професійно особистісних компетенцій медичної сестри в системі сімейної медицини. В: Матеріали XIX міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. з системної сімейної психотерапії УСП Сім'я як дзеркало

системи сучасного світу; 2020 Жов 16-18; Чернівці. Чернівці: Медуніверситет; 2020, с. 41-4.

15. Марараш ГГ. Фактори професійно-особистісної компетентності медичної сестри, значущі для профілактики артеріальної гіпертензії. В: Матеріали XI наук.-практ. конф. з міжнар. участю "Вища освіта та практика в медсестринстві"; 2020 Жов 22-23; Житомир. Житомир; 2020, с. 125.

16. Марараш ГГ. Обізнаність медичних сестер щодо профілактичних заходів артеріальної гіпертензії. В: Бойчук ТМ, Іващук ОІ, Безрук ВВ, редактори. Матеріали 102-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету; 2021 Лют 08, 10, 15; Чернівці. Чернівці: Медуніверситет; 2021, с. 117.

17. Марараш ГГ. Роль навчальної програми в модифікації факторів ризику у хворих з артеріальною гіпертензією. Матеріали XXV Міжнар. наук.-практ. конф. "Implementation of modern science and practice"; 2021 May 11-14; Varna, Bulgaria; Varna; 2021, p. 278-80.

18. Марараш ГГ, Любіна ЛА. Соціально-психологічна компетентність у структурі професійної компетентності медичної сестри. В: Зорій НІ, Бойчук ТМ, Іващук ОІ, редактори. Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених "Студентське самоврядування в системі академічної культури"; 2019 Бер 14-15; Чернівці. Чернівці: БДМУ; 2019, с. 119-20. *(Здобувач провела дослідження, узагальнила результати, підготувала матеріал до публікації та доповідь)*

19. Тимофієва МП, Марараш ГГ. Умови розвитку професійно-особистісних компетенцій медичної сестри в галузі профілактики артеріальної гіпертензії. В: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. "Роль сучасної медицини у житті людини та її місце у формуванні здорового способу життя"; 2021 Бер 26-27; Львів. Львів: Львівська медична спільнота; 2021, с. 41-5. *(Здобувач провела дослідження, узагальнила результати, підготувала матеріал до публікації та доповідь)*

Результати дисертаційної роботи повністю висвітлені в опублікованих працях, які за змістом відповідають їй і в сукупності дозволяють отримати цілісне враження про виконану роботу. Особистий внесок здобувача в праці, опубліковані зі співавторами, є основним.

9. Відсутність порушення академічної доброчесності в дисертаційній роботі. Комісія Буковинського державного медичного університету (голова комісії, д.мед.н., професор Булик Р.Є.; відповідальний за перевірку робіт клінічного профілю, д.мед.н., професор Гринчук Ф.В.) провела

первинну експертизу на наявність плагіату та порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі Марараш Г.Г. на тему "Роль професійних компетенції медичної сестри в профілактиці артеріальної гіпертензії" за допомогою сертифікованого програмного забезпечення «Antiplagiarism». Перевірка засвідчила унікальність (оригінальність) текстових даних у поданій роботі (97%), що дозволяє стверджувати відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі в контексті літературних посилань щодо інших публікацій та інтернет-ресурсів.

10. Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Принципових недоліків щодо змісту і оформлення дисертації немає. Окремі технічні та стилістичні зауваження (скоротити роботу за об'ємом, привести у технічну відповідність до вимог список скорочень та оформлення таблиць, доопрацювати висновки) не носять принципового характеру та не знижують наукової цінності роботи.

Основні наукові положення та висновки автора не підлягають сумніву.

11. Відповідність дисертації п.10 «Вимоги до рівня наукової кваліфікаційної роботи» Постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167 «ПОРЯДКУ проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Дисертація побудована відповідно до сучасних вимог із оформлення дисертацій, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 та Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 року №167 «ПОРЯДКУ проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Дисертаційна робота Марараш Г.Г. на тему "Роль професійних компетенцій медичної сестри в профілактиці артеріальної гіпертензії" є завершеною, особисто виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій містяться нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що розв'язують конкретне науково-практичне завдання в галузі знань 22 – Охорона здоров'я, спеціальність 223 – Медсестринство: покращання вторинної профілактики та прогресування артеріальної гіпертензії шляхом запровадження організаційних заходів з підвищення поінформованості пацієнтів про фактори ризику недуги та з урахуванням професійних компетенцій медичної сестри.

Висновок

За актуальністю теми, науковим та методичним рівнем виконаних досліджень, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням і повнотою опублікування результатів дисертації, а також оригінальністю текстових даних (відсутністю порушення академічної доброчесності) робота Марараш Г.Г. на тему "Роль професійних компетенцій медичної сестри в профілактиці артеріальної гіпертензії" відповідає п.10 "Вимоги до рівня наукової кваліфікаційної роботи", "ПОРЯДКУ проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії" затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06.03.2019 року та рекомендується до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 223 "Медсестринство" в галузі знань 22 "Охорона здоров'я" у разовій спеціалізованій вченій раді.

Керівник структурного підрозділу

д.мед.н., професор

О.І. Іващук

Рецензенти:

Завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб

Буковинського державного

медичного університету,

доктор медичних наук, професор

Т.О. Ілащук

Завідувач кафедри сімейної медицини

Буковинського державного

медичного університету,

доктор медичних наук, професор

Л.П. Сидорчук

15 червня 2021 року

Підпис Іващука, Ілащука
Сидорчука засвідчую:
Начальник відділу кадрів
Буковинського державного медичного університету